

Sammanträdesdatum:
2016-03-09

§ 31 Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun Förslag Vision och strategi

Dnr KS 15/0462

Beslut

Kommunstyrelsen godkänner förslaget till vision och strategi, daterat den 15 april 2015, senast reviderat den 17 december 2015.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslutade i sin budget för år 2014 att avsätta 800 000 kronor för att ”utreda möjligheten att sammanbinda rid- och körstigar i kommunen samt genomföra åtgärder”. En utredning genomfördes och resulterade i ”Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun, Förslag Vision och strategi”, daterat den 15 april 2015, reviderat den 31 juli 2015.

Kommunstyrelsen beslutade vid sitt sammanträde den 2 september 2015, KS § 111, att förslaget skulle skickas ut på samråd. Ca 85 mottagare fick remissen. Endast sex yttranden har kommit in. Svaren är så få så någon samlad bild av vad remissinstanserna anser om förslaget till vision och strategi ges inte. Som resultat av samrådet har några mindre justeringar i form av förtydliganden gjorts i förslaget till Vision och strategi.

Som en bieffekt av utredningen har det kommit fram synpunkter och förslag som rör ridning och hästhållning i kommunen, men som dock ligger utanför rid- och körvägsprojektet. Dessa synpunkter finns samlade i en särskild PM ”Övriga frågor som rör ridning och hästhållning i Upplands-Bro kommun”, daterad den 16 december 2014.

Beslutsunderlag

- Tillväxktorets tjänsteskrivelse den 19 februari 2016
- Kommunfullmäktiges beslut den 20 november 2013, Kf § 135 om budget för år 2014
- Kommunfullmäktiges beslut den 18 november 2015, Kf § 124 om budget för år 2016
- ”Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun, Förslag till vision och strategi, Kartläggning” den 15 april 2015
- Kartor, den 16 december 2014. Gårdar/stall med hästar för ridning, körning, trav och galopp (SO, SV, NO, NV)
- PM, den 10 september 2014. Resultatet av gruppdiskussioner på dialogmötet den 2 september 2014
- PM, den 16 december 2014. ”Övriga frågor som rör ridning och hästhållning i Upplands-Bro kommun”
- Samrådsredogörelse, den 10 december 2015

Fortsättning § 31

- ”Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun Förslag Vision och strategi Del 1 Vision och mål”, den 15 april 2015, senast reviderad den 17 december 2015
- ”Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun Förslag Vision och strategi Del 2 Åtgärder och finansiering”, den 15 april 2015, senast reviderad den 17 december 2015

Beslutet skickas till:

- Akt
- Till stall, myndigheter och organisationer enligt sändlista

Christina Lindahl

Datum

2016-02-19

Vår beteckning

KS 15/0462

Er beteckning

Tillväxtkontoret/PLEX

Kommunstyrelsen

christina.lindahl@upplands-bro.se

Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun Förslag Vision och strategi

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner förslaget till vision och strategi, daterat den 15 april 2015, senast reviderat den 17 december 2015.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslutade i sin budget för år 2014 att avsätta 800 000 kronor för att ”utreda möjligheten att sammanbinda rid- och körstigar i kommunen samt genomföra åtgärder”. En utredning genomfördes och resulterade i ”Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun, Förslag Vision och strategi”, daterat den 15 april 2015, reviderat den 31 juli 2015.

Kommunstyrelsen beslutade vid sitt sammanträde den 2 september 2015, KS § 111, att förslaget skulle skickas ut på samråd. Ca 85 mottagare fick remissen. Endast sex yttranden har kommit in. Svaren är så få så någon samlad bild av vad remissinstanserna anser om förslaget till vision och strategi ges inte. Som resultat av samrådet har några mindre justeringar i form av förtydliganden gjorts i förslaget till Vision och strategi.

Som en bieffekt av utredningen har det kommit fram synpunkter och förslag som rör ridning och hästhållning i kommunen, men som dock ligger utanför rid- och körvägsprojektet. Dessa synpunkter finns samlade i en särskild PM ”Övriga frågor som rör ridning och hästhållning i Upplands-Bro kommun”, daterad den 16 december 2014.

Beslutsunderlag

- Tillväxtkontorets tjänsteskrivelse den 19 februari 2016
- Kommunfullmäktiges beslut den 20 november 2013, Kf § 135 om budget för år 2014
- Kommunfullmäktiges beslut den 18 november 2015, Kf § 124 om budget för år 2016
- ”Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun, Förslag till vision och strategi, Kartläggning” den 15 april 2015
- Kartor, den 16 december 2014. Gårdar/stall med hästar för ridning, körning, trav och galopp (SO, SV, NO, NV)

- PM, den 10 september 2014. Resultatet av gruppdiskussioner på dialogmötet den 2 september 2014
- PM, den 16 december 2014. "Övriga frågor som rör ridning och hästhållning i Upplands-Bro kommun"
- Samrådsredogörelse, den 10 december 2015
- "Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun Förslag Vision och strategi Del 1 Vision och mål", den 15 april 2015, senast reviderad den 17 december 2015
- "Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun Förslag Vision och strategi Del 2 Åtgärder och finansiering", den 15 april 2015, senast reviderad den 17 december 2015

Ärendet

Bakgrund

Det finns f.n. drygt 1100 hästar i kommunen. Ytterligare några hundra hästar förväntas komma till kommunen med Svensk galopp i Bro. I delar av kommunen innebär ridningen konflikter med allemansrätten och annat friluftsliv.

Upplands-Bro Rid- och Körvägsförening (UBRKF), som inrättades i januari 2013, har vid flera tillfällen uppvaktat Upplands Bro kommun i syfte att bland annat få till stånd en förbättring av rid- och körvägarna i området Prästtorp/ Eriksberg/Örnäs.

Detta ledde fram till att kommunen i sin budget för år 2014 avsatte 800 000 kronor i investeringsmedel för att "**utreda möjligheten att sammanbinda rid- och körstigar i kommunen samt genomföra åtgärder**".

Utredningen "Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun"

Utredningen inleddes med att ett informationsbrev och en enkät skickades ut i juli 2014 till samtliga stall i kommunen. Ett informations- och dialogmöte genomfördes den 2 september 2014. Information om projektet lades också ut på kommunens hemsida.

Enkäten resulterade i 63 svar av 70 möjliga. Resultatet redovisas i delrapporten "Kartläggning". Övriga förslag och synpunkter, som framkommit under utredningen men som ligger utanför rid- och körvägsprojektet, redovisas i en PM "Övriga frågor som rör ridning och hästhållning i Upplands-Bro kommun", bilaga 4 i delrapporten.

Utredningen har resulterat i förslag till vision och strategi, som avses ligga till grund för åtgärder. Utredningen föreslår följande vision: "Upplands-Bro kommun ska ha system med säkra och hållbara rid- och körvägar".

Ryttarna, stallen och berörda markägare har en nyckelroll i planering och genomförande av de åtgärder som tas upp i strategin. Deras engagemang blir avgörande för i vilken omfattning åtgärder kan genomföras och vilka resultat som uppnås. I strategin föreslås därför att ridstigsföreningar eller motsvarande

inrättas i de delar av kommunen där man vill få till stånd ett förbättrat ridledssystem.

Det är svårt att nu redovisa en tidplan för genomförandet av åtgärder. Det beror på att vi för närvarande inte vet i vilken omfattning ställen vill engagera sig i arbetet. Tidplanen är också beroende av hur finanseringsfrågan kan lösas för respektive led/slinga.

Kommunstyrelsen beslutade vid sitt sammanträde den 2 september 2015 att förslaget till vision och strategi skulle skickas ut på samråd. Detta har genomförts under oktober och november. Under denna tid inbjöd kommunen också till ett samrådsmöte.

85 mottagare fick remissen. Endast sex svar har kommit in. Svaren är så få så någon samlad bild av vad ställen anser om förslaget till vision och strategi ges inte. Svar har kommit in från markägarna till Lennartsnäs gård, Aspviks gård, Thoresta gård och Norrboda gård, samtliga i södra delen av kommunen, samt från Upplands-Bro rid- och körvägsförening och från Länsstyrelsen.

Markägarnas synpunkter handlar om att nya leder ska dras så att de inkräktar så lite som möjligt på skog och jordbruksgrödor, att ersättning måste utgå till berörd markägare och att kommunens pengar ska användas på ett konkurrensneutralt sätt. Olika uppfattningar råder om behovet av ridleder som binder samman lokala rid- och körstigar. En markägare vill inte ha allmänna ridleder på sin mark. Svaren finns redovisade i en samrådsredogörelse. I denna lämnas också kommentarer till hur framförda synpunkter har beaktats vid den slutliga bearbetningen av förslaget till vision och strategi.

Tillväxkontoret föreslår kommunstyrelsen att besluta att godkänna förslaget till vision och strategi.

Nästa steg genomföra åtgärder

När visionen och strategin är godkända kan nästa steg ”att genomföra åtgärder” påbörjas. Kommunen har i sin budget för kommunstyrelsen för år 2016 avsatt ytterligare 800 000 kronor till ridstigsprojektet.

Övriga frågor som rör ridning och hästhållning i Upplands-Bro kommun

I samband med utredningen har det kommit fram synpunkter och förslag som rör ridning och hästhållning i kommunen. Förslagen ligger dock utanför det egentliga rid- och körvägsprojektet. För att de inte ska falla i glömska har utredningen valt att redovisa dem i separat PM ”Övriga frågor som rör ridning och hästhållning i Upplands-Bro kommun”, daterad den 16 december 2014. I denna PM lämnar utredningen också några förslag på hur kommunen kan gå vidare med dessa frågor.

Barnperspektiv

Att få fram säkra och hållbara ridvägar bör bidra till att erbjuda barn ökade möjligheter att rida i ”naturen”. Barnkonventionens krav på barns inflytande och delaktighet i projektet vad gäller planering av ridleder och utformning av

information etcetera bör kunna tas till vara inom ramen för de ridstigsföreningar som föreslås ska inrättas.

Mathias Rantanen

Tillväxtchef

Christina Lindahl

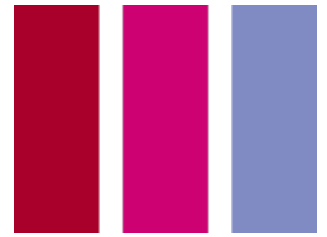
Projektledare

Bilagor

1. "Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun Förslag Vision och strategi
Del 1 Vision och mål" (2015-04-15, senast rev 2015-12-17, dnr KS 15/0462)
2. "Rid och körvägar i Upplands-Bro kommun Förslag Vision och strategi
Del 2 Åtgärder och finansiering" (2015-04-15, senast rev 2015-12-17, dnr KS 15/0462)
3. PM (2014-12-16, dnr 2014-000392) "Övriga frågor som rör ridning och hästhållning i Upplands-Bro kommun"

Beslut sänds till

- Akten

Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun

Förslag Vision och strategi

Godkänd av kommunstyrelsen 2016-03-09

Del 1 Vision och mål

2015-04-15 rev 2015-07-31, 2015-12-17
(dnr KS 15/0462)

1 Förord

Visionens och strategins tre dokument

Förslaget till vision och strategi är uppdelat i följande dokument.

Del 1 Vision och mål

Del 2 Strategi - Åtgärder och finansiering

Kartläggning

Arbetsgrupp

Förslaget till Vision och strategi har tagits fram av en arbetsgrupp, i vilken följande personer ingått:

Från organisationer

Lars Otto Thorin och Anna Lauritsen-Tesch, Lantbrukarnas Riksförbunds (LRF) lokalavdelning i Upplands-Bro

Ingrid Gulbrandsen och Lars Tillhammar, Upplands Bro Rid- och Körvägsförening (UBRKF)

Från Upplands-Bro kommun

Lars Björketun (Kultur- och fritidskontoret)

Maria Elfström, Elisabeth Mårell och Christina Lindahl (Plan- och exploateringsavdelningen), sist nämnda projektledare

Marcus Nybom (Näringslivsstaben)

Styrgrupp

Arbetet har letts av en styrgrupp, i vilken ingått följande personer:

Från organisationer

Anna Lauritsen-Tesch, Lantbrukarnas Riksförbunds (LRF) lokalavdelning i Upplands-Bro

Ingrid Gulbrandsen, Upplands Bro Rid- och Körvägsförening (UBRKF)

Från Upplands-Bro kommun

David Lanthén (Plan- och exploateringschef), styrgruppens ordförande

Bo Sundqvist (Kultur- och fritidschef)

Mathias Forsberg, (Näringslivschef)

Ida Brännström (Teknisk chef), Charlotte Ahlstrand (Tf. teknisk chef).

Innehåll

1	Förord	3
2	Projektets bakgrund, mål och förväntat resultat	5
	2.1 Bakgrund	5
	2.1.1 Initiativ	5
	2.1.2 Kommunens budgetuppdrag.....	5
	2.1.3 Hästkommun.....	5
	2.1.4 Konflikter med allemansrätten och annat friluftsliv - Behov av kanalisering.....	5
	2.1.5 Fördjupad översiktsplan för landsbygden.....	6
	2.2 Mål och förväntat resultat med projektet	6
3	Organisation - Processen.....	7
4	Vision och mål för rid- och körvägsprojektet.....	9
	4.1 Visionen	9
	4.2 Övergripande mål för att nå visionen	9

Bilagor:

1. Informationsbrev (2014-07-17) och frågeformulär
2. PM (2014-09-10) Resultatet av gruppdiskussioner på dialogmötet
den 2 september 2014

Några begrepp

Definitionerna av begreppen nedan är hämtade från ”Landsbygdsutveckling och hästnäringen. En studie av Vellinge ridstigsprojekt, från teori till handling, SLU Alnarp 2010, sid 9)

Ridstig - En ej anlagd stig för ridning, en naturligt upptrampad ridstig

Ridväg - En anlagd väg. Avsedd för ridning.

Ridled - En ridled är ett stråk som går från en punkt till en annan och är avsedd att öka möjligheten till turisminriktad hästverksamhet. Leden kan bestå av en ridväg och/eller ridstig.

Ridslinga - Avser ett mindre ridstråk, som i första hand är tänkt att styra lokala ryttare att rida utmed markerade vägar och stigar. Till skillnad från ridleder, som leder från en punkt till en annan, gör ridslingan det möjligt att rida en runda utan att vända tillbaka. En ridslinga kan bestå av en ridväg och/eller en ridstig.

2 Projektets bakgrund, mål och förväntat resultat

2.1 Bakgrund

2.1.1 Initiativ

Upplands-Bro Rid- och Körvägsförening (UBRKF), som bildades i januari 2013, har vid flera tillfällen uppvaktat Upplands Bro kommun i syfte att bland annat få till stånd en förbättring av rid- och körvägarna i området Prästtorp/Eriksberg/Örnäs. Föreningen har redovisat sin syn på behovet av rid- och körvägar i detta område, som svar på en förfrågan från kommunen inom ramen för kommunens utredning år 2013 om bildande av ett naturreservat vid Lillsjön-Örnässjön.

2.1.2 Kommunens budgetuppdrag

I kommunens budget för år 2014 avsattes 800 000 kronor i investeringsmedel för att **”utreda möjligheten att sammanbinda rid- och körstigar i kommunen samt genomföra åtgärder”**.

Kommunen beslutade under 2014 att gå med i föreningen Leader Norra Mälarstranden för programperioden 2014-2020 och bidrar genom detta beslut också till årlig medfinansiering för genomförande av Leaderprojekt. Leader är en metod som syftar till samverkansåtgärder för att stärka landsbygdens ekonomi. Vad Leader innebär redovisas i del 2 ”Strategi – Åtgärder och finansiering” på sidan 7.

Kommunen har sedan projektet startade i sin budget för år 2016 beslutat om ytterligare 800 000 kronor till ridstigar.

2.1.3 Hästkommun

Upplands-Bro kommun har utvecklats till en ”hästkommun”. Här finnas för närvarande närmare 1 100 hästar, många stall, ridskoleverksamhet, trav och turridding med islandshästar. Svensk Galopp kommer att flytta verksamheten från Täby Galopp till Önsta gård väster om Bro, vilket innebär ett tillskott på ytterligare flera hundra hästar.

2.1.4 Konflikter med allemansrätten och annat friluftsliv - Behov av kanalisering

I framför allt den tätortsnära naturen uppstår inte sällan konflikter mellan ridning och annat friluftsliv. Ridning i terräng leder ofta också till markslitage och strider då mot allemansrätten. Det finns därför ett stort behov av att kunna anvisa ridvägar/stigar men också körvägar för att ge ridningen och körningen förbättrade möjligheter. Genom sådan kanalisering begränsas såväl skador på ”skog och mark” som konflikterna med annat rörligt friluftsliv.

2.1.5 Fördjupad översiktsplan för landsbygden

Arbete pågår med att ta fram en fördjupad översiktsplan för landsbygden. I det arbetet kan markanspråk för ridverksamheten och hästnäringarna generellt uppmärksammas med hänsyn till att dessa verksamheter är viktiga för kommunen. De bidrar både till en levande landsbygd med allt vad det innebär i form av arbetstillfällen, boende, öppna landskap, bevarande av jordbrukslandskapets biologiska mångfald etcetera, och till rekreation och friluftsliv för så många människor.

2.2 Mål och förväntat resultat med projektet

Uppdraget i kommunens budget 2014 innebar som nämnts att ”*utreda möjligheten att sammanbinda rid- och körstigar i kommunen samt genomföra åtgärder*”. Inledningsvis upprättades en projektplan, benämnd ”Projektplan för rid-/körvägar i Upplands-Bro kommun” (2014-06-30, dnr 2014-000392) för att lägga fast hur uppdraget skulle genomföras. I projektplanen angavs som mål att *utredningen* skulle resultera i en vision och strategi.

Visionen skulle ange vilken utveckling man vill ha i kommunen för ridning och körning i terräng. Det handlar både om tätortsnära rid- och körvägar och om möjligheten att binda samman de lokala ridnäten i första hand inom kommunen men på sikt kanske också med angränsande kommuner.

Strategin skulle redovisa vilka åtgärder som kan genomföras samt vilken roll kommunen respektive intressenterna har i genomförandet och finansieringen av åtgärderna.

Utredningen har resulterat i detta dokument, benämnt ”Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun, Förslag Vision och strategi”. Dokumentet omfattar följande tre delar.

Del 1 Vision och mål

Del 2 Strategi - Åtgärder och finansiering

Kartläggning

3 Organisation - Processen

Syftet var att utforma visionen och strategin i samverkan med de primära intressenterna som är stallen, markägarna/arendatorerna och allmänheten genom främst ryttarna. Stallen och markägarna/arendatorerna äger produktionsresurserna och är därför nyckelaktörer i projektet. Arbetet med visionen och strategin inleddes därför med ett informationsbrev till samtliga stall i kommunen. Syftet med brevet var att informera om projektet och få ut ett frågeformulär samt inbjuda till ett informations- och dialogmöte.

Informationsbrevet och frågeformuläret bifogas (bilaga 1).

Projektet har letts av en styrgrupp med representanter för LRF, Upplands-Bro Rid- och Körvägsförening (UBRKF) och kommunen. Visionen och strategin har utformats av en arbetsgrupp och av en för projektet anställd projektledare.

Ett informations- och dialogmöte genomfördes den 2 september 2014. På mötet deltog 44 personer från stallen och åtta tjänstemän från kommunen. Syftet med detta möte var att diskutera tre teman: 1) vad är viktigt att lyfta fram i visionen och strategin, 2) vad ska lyftas in i den fördjupade översiktplanen för landsbygden och 3) var gör kommunens pengar avsatta för projektet störst nytta. Inför gruppdiskussionerna hade en antal preciserade frågor formulerats för respektive tema 1-3. I bilaga 2 PM (2014-09-10) redovisas resultatet av gruppdiskussionerna.

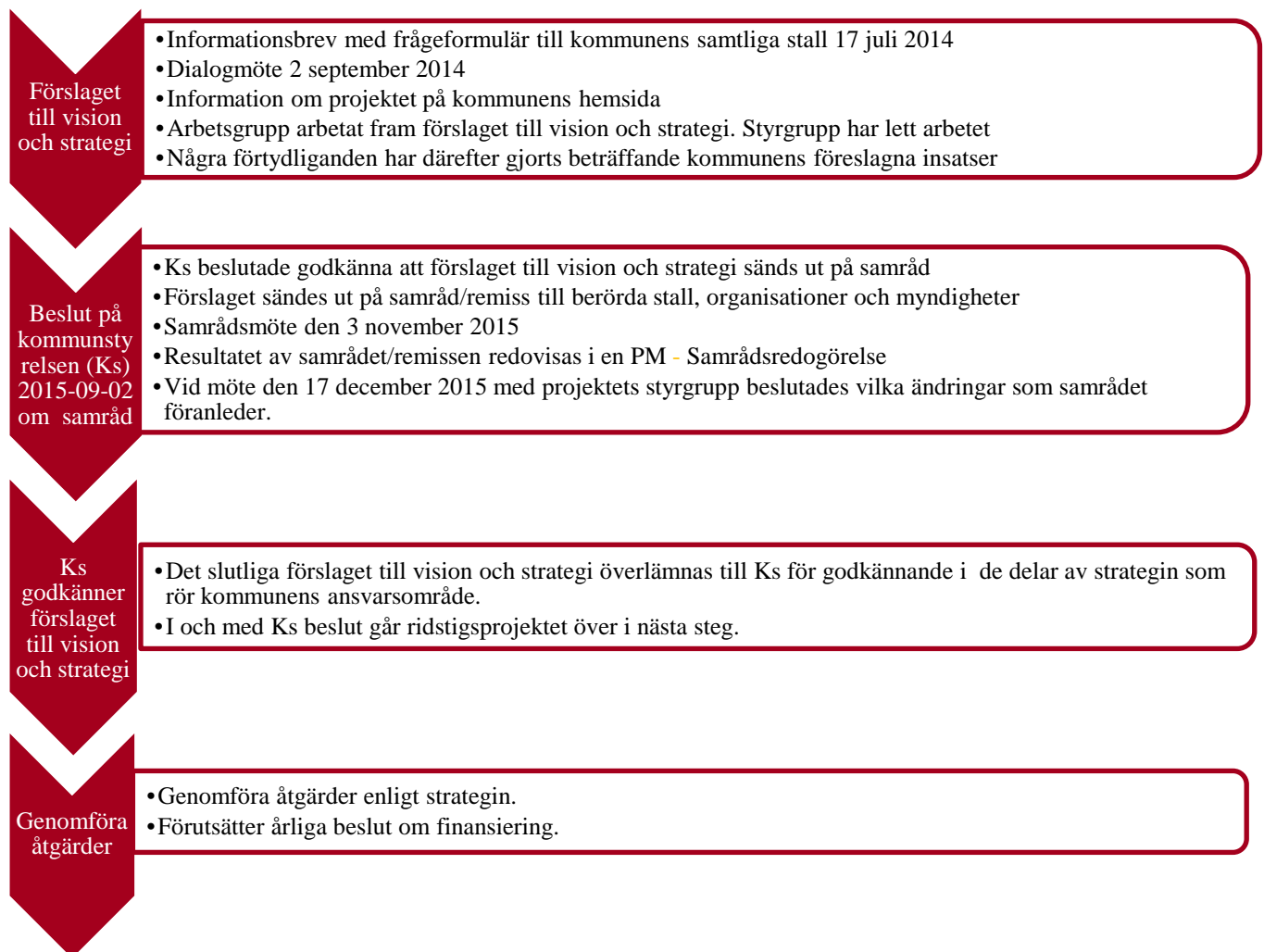
Information om projektet lades också ut på kommunens hemsida.

Förslaget till vision och strategi har varit ute på samråd/remiss under oktober och november 2015. Under remisstiden genomfördes ett uppföljande dialogmöte den 3 november. Syftet med mötet var att ge möjlighet att ställa frågor kring förslaget samt att informera om några av de ekonomiska styrmedel som lyfts fram i strategin. Förslaget har därefter justerats på några punkter och överlämnats till kommunstyrelsen för godkännande.

När förslaget är godkänt övergår projektet i att genomföra åtgärder i enlighet med strategin.

I figuren på sidan 8 illustreras processen i sin helhet.

Figuren nedan redovisar processen.

4 Vision och mål för rid- och körvägsprojektet

4.1 Visionen

Upplands-Bro kommun ska ha system med säkra och hållbara rid- och körvägar.

Kommentar: En vision uttrycker ett framtida tillstånd, som man vill uppnå. Den behöver inte uppfylla formella krav på realism, tidsbundenhet eller mätbarhet.

4.2 Övergripande mål för att nå visionen

- Kommunens resurser till projektet ska medverka till
 - säkra och hållbara ridleder och körvägar för den rid- och körverksamhet som ryms inom ”friluftslivet”
 - att undanröja konflikter mellan ridning och annat rörligt friluftsliv i tätortsnära områden,
 - att ridleder/slingor/körvägar, som binder samman lokala rid- och körstigar/vägar, ställs i ordning.
Arbetet genomförs i etapper. Prioritering av etapperna görs utifrån behov och intresse från ryttarna, stallen och berörda markägare.
Kommentar: Kommunens medverkan förutsätter att det finns beslut om budget.
- Ridleder/slingor/körvägar planeras så att de om möjligt passerar intressanta natur- och kulturmiljöer.
Kommentar: De lokala ridstigarna är viktiga för den vardagliga rekreationen. En led/slinga som binder samman lokala rid- och körstigar erbjuder ryttaren eller den som kör nya möjligheter till naturupplevelser.
- Ridleder/slingor/körvägar planeras så att de i så liten mån som möjligt inkräktar negativt på grödor på åkermark och skogens tillväxt.
- Rid-/och körstigar/vägar/leder ska vara tydligt skyltade i terrängen.
- Information om allemansrätt/skyldighet m.m. ska finnas lätt tillgänglig och känd för alla ryttare och berörda markägare.
- En utveckling av rid- och körvägar förväntas också gynna hästnäringen (inackorderingsverksamhet, övernattningsmöjligheter, turism etcetera).

Kommentar: Det är inte möjligt att nu ange tidshorisonter för när målen ska kunna nås. I del 2 ”Strategi - Åtgärder och finansiering” framgår att

ryttarna, stallen och berörda markägare har en nyckelroll i genomförandet av de åtgärder som tas upp i strategin. Deras engagemang blir avgörande för i vilken omfattning åtgärder kan genomföras och således vilka resultat som kan nås. Hur långt kommunens beslutade medel kronor räcker, visar sig därför först vid planeringen av åtgärder enligt strategin. Strategin ses som långsiktig och får genomföras i den takt som resurser anvisas.

Rid- och körvägar i Upplands-Bro kommun

Förslag Vision och strategi

Godkänd av Kommunstyrelsen 2016-03-09

Del 2 Strategi - Åtgärder och finansiering

2015-04-15 rev 2015-07-31, 2015-12-17
(dnr KS 15/0462)

1 Förord

Visionens och strategins tre dokument

Förslaget till vision och strategi är uppdelat i följande dokument.

Del 1 Vision och mål

Del 2 Strategi - Åtgärder och finansiering

Kartläggning

Detta dokument utgör del 2 Strategi - Åtgärder och finansiering.

Innehåll

1	Förord	2
2	Inledning	5
2.1	Erfarenheter från projekt i Skåne	5
2.1.1	Vellingeprojektet	5
2.1.2	Kommunens engagemang viktigt i Skåneprojekten	6
2.2	Erfarenheter från Lerums kommun	6
2.3	Erfarenheter ridstigsprojektet på Lennartsnäshalvön	6
3	Möjligheter till finansiering	7
3.1	Statliga bidrag	7
3.1.1	LEADER - en metod för genomförande och finansiering	7
3.1.2	Projektstöd 2014-2020 i Landsbygdsprogrammet	7
3.1.3	LONA-bidrag (Statligt bidrag till Lokal Naturvård)	8
3.2	Kommunala medel och kommunens roll	8
3.2.1	Allmänt	8
3.2.2	Kommunens roll på privatägd mark	9
3.2.3	Kommunens roll på sin egen mark	9
4	Åtgärder	10
4.1	Allmänt	10
4.2	Förbättra lokala rid-och körstigar/vägar	10
4.3	Iordningställa ridleder/slingor/körväg i området vid Örnässjön	11
4.4	Iordningställa ridleder/slingor/körväg som binder samman lokala rid- och körstigar/vägar.....	12
4.5	Informera, utbilda och skylta	13
5	Kostnader	15
5.1	Allmänt	15
5.2	Kostnader för att anlägga/ställa i ordning ridled.....	15
5.2.1	Erfarenheter från tre exempel	15
5.2.2	Diskussion kring kostnaderna att anlägga ridled/körväg	16
5.2.3	Kostnader för ersättning till markägare för intrång	16
5.3	Kostnader för drift och skötsel.....	16
5.4	Slutsats	16
6	Finansiering	17
6.1	Bidrag till investering	17
6.2	Bidrag till drift och underhåll.....	17
7	Organisation och tidplan	18
7.1	Organisation.....	18
7.1.1	Inrättande av ridstigsföreningar.....	18
7.1.2	Kommunen har en nyckelroll	18
7.1.3	Exempel på flödesschema för att skapa en ridled/slinga	19
7.2	Tidplan för genomförandet av åtgärder i strategin.....	19

Några begrepp

Definitionerna av begreppen nedan är hämtade från ”Landsbygdsutveckling och hästnäringen. En studie av Vellinge ridstigsprojekt, från teori till handling, SLU Alnarp 2010, sid 9)

Ridstig - En ej anlagd stig för ridning, en naturligt upptrampad ridstig.

Ridväg - En anlagd väg. Avsedd för ridning.

Ridled - En ridled är ett stråk som går från en punkt till en annan och är avsedd att öka möjligheten till turisminriktad hästverksamhet. Leden kan bestå av en ridväg och/eller ridstig.

Ridslinga - Avser ett mindre ridstråk, som i första hand är tänkt att styra lokala ryttare att rida utmed markerade vägar och stigar. Till skillnad från ridleder, som leder från en punkt till en annan, gör ridslingan det möjligt att rida en runda utan att vända tillbaka. En ridslinga kan bestå av en ridväg och/eller en ridstig.

2 Inledning

2.1 Erfarenheter från projekt i Skåne

Det finns mycket erfarenhet att ta del av från ridstigsprojekt i andra delar av landet, inte minst från Skåne. Den ideella föreningen ”Hästen i Skåne” har ordnat seminarier för att samla erfarenhet. Här finns mycket intressant att ta del av inför planering och genomförande av åtgärder. Se vidare under länken http://www.hasteniskane.se/files/680Rapport_Planering_och%20tillga%CC%88nglighet.120118.pdf.

2.1.1 Vellingeprojektet

Det är ett av de ridstigsprojekt som genomförts i Skåne. Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) har gjort en fallstudie av detta ridstigsprojekt, som berör Vellinge kommun. Studien är en grundlig genomgång av hästnäringens påverkan på landsbygdsutvecklingen och en utvärdering av Vellinge ridstigsprojekt.

Vellinge Ridstigsförening har varit huvudman för projektet och således svarat för planering och genomförande. Ridstigsföreningen bildades för att kunna söka olika stöd och bidrag till ridstigsprojekt och för att kunna teckna avtal med markägare. Man har delat in arbetsområdet för bildandet av ridstigar i sex olika områden eller distrikt och utsett en områdesansvarig för varje område. Den områdesansvarige har som uppgift att sköta kontakten med markägare i respektive område och fungera som kontaktlänk mellan markägare och ridstigsföreningen. Detta system innebär att man fördelat arbetsmängden på ett antal personer.

För att finansiera projektet har ridstigsföreningen ansökt om stöd genom Leader, något man från ridstigsföreningen uppgett till viss del har varit en förutsättning för att kunna driva projektet. Därutöver har man också fått lite olika stöd och bidrag, bland annat från Vellinge kommun. Olika stöd har finansierat olika delar i projektet. Leaderstödet har gått framförallt till material och i viss mån till anläggande. För anläggningsarbetet har man också sökt ett annat EU-stöd ”Miljöinvesteringar för tillgänglighet i jordbrukslandskapet”. Till markägarersättningarna har man sökt och fått ett föreningsbidrag genom kommunen. Medlemsavgifter ska användas till underhåll av ridstigarna. Dessutom har föreningen fått en del sponsring i form av ideella arbetsinsatser.

På kommunen har det funnits en kontaktperson som varit engagerad och kunnat hjälpa till med kontakter och dylikt.

I fallstudien finns konkreta erfarenheter av och funderingar kring processen med lokalt engagemang, bildande av ridstigsförening, kommunens roll, intrångsersättning till markägare, m.m. Läs mer under länkarna http://stud.epsilon.slu.se/1947/1/Bylander_a_101025.pdf.

2.1.2 Kommunens engagemang viktigt i Skåneprojekten

I flera av de tillgänglighetsprojekt för ridning som genomförts i Skåne har kommunens engagemang spelat en viktig roll ur framför allt tre aspekter (Elgåker 2011).

1. **Legitimerande.** Kommunen legitimerar genom sin medverkan att det finns problem som behöver lösas.
2. **Koordinerande** roll genom att kommunen med sitt kommunala perspektiv kan binda samman olika projekt och identifiera fysiska problemområden och där det kan behövas planeringsinsatser för att möjliggöra sammanlänkning av lokala ridslingor.
3. Kommunen är en **neutral part** och kan medverka i arbetet genom att **tillhandahålla mötesarena** för de inblandade intressenterna.

2.2 Erfarenheter från Lerums kommun

Lerums kommun har varit huvudman för anläggandet av 1,2 mil ridstigar under perioden 2005-2014 till en sammanlagd kostnad av 12 miljoner kronor. Anläggandet har berört såväl privatägd mark som kommunens egen mark. Kommunen har finansierat investeringen till 100 % och har således inte växlat upp pengarna genom att söka statliga bidrag (Leaderprojekt, projektstöd i Landsbygdsprogrammet, LONA-medel). Arbetet har letts av en projektgrupp som bestod av tre personer: en projektledare (tjänsteman på kommunen) och två externt anlitade konsulter (en markförhandlare och en teknisk konsult). Ridvägsfrämjandet i Lerum har deltagit på möten med kommunen. Ingen intrångsersättning har betalats ut till privata markägare, som ställt sin mark till förfogande för ridstigar. Markåtkomsten har ordnats genom inrättande av servitutsavtal. Kommunen använde medel från sin investeringsbudget för arbetet. Kommunen har också tagit på sig driftsansvaret. Kommunens projektledare skickar med två rekommendationer. 1) Det behöver vara med ”hästkompetens” i planläggningen. 2) När man planerar att anlägga en gång- och cykelväg så bör man, om det finns behov av det, passa på att anlägga en ridväg parallellt och intill gång- och cykelvägen.

2.3 Erfarenheter ridstigsprojektet på Lennartsnäshalvön

Det finns också ett exempel från Upplands-Bro kommun. De 35 km ridstigar på Lennartsnäshalvön, som finns markerade på kommunens turist- och fritidskarta har märkts ut i terrängen inom ramen för kommunens LONA-projekt ”Ökad tillgänglighet till och information om naturområden i Upplands-Bro”. Projektet genomfördes 2006-2008. Lennartsnäshalvöns Ridstigsförening har också, inom ramen för LONA-projektet, tagit fram en skötselplan för den årliga skötseln av de markerade ridstigarna. Berörda markägare/stall har aktivt deltagit i arbetet och Lennartsnäshalvöns ridstigsförening är ansvarig för den årliga driften. Föreningen har inte varit aktiv sedan 2010.

3 Möjligheter till finansiering

3.1 Statliga bidrag

3.1.1 LEADER - en metod för genomförande och finansiering

Upplands-Bro kommun har beslutat att ingå i föreningen Leader Norra Mäljarstranden under programperioden 2015-2020 samt att avsätta vissa medel per år under programperioden som medfinansiering. (Kommunstyrelsens beslut 2014-09-03, KS § 120). Leader, är en metod som syftar till samverkans-åtgärder för att stärka landsbygdens ekonomi. Metoden har funnits inom EU sedan 1991 och är unik då den skapar ett tydligt underifrånperspektiv. Den övergripande visionen är att ”främja entreprenörskap för en ekonomisk, ekologisk och socialt hållbar utveckling av landsbygden”. Finansiering sker från EU (40 %), kommunen (30 %) och den ideella sektorn (30 %). Den ideella sektorn ger främst bidrag i form av arbetstid, där varje timme värderas till 175 kr för personer som fyllt 18 år.

Genom ett regeringsbeslut den 27 februari år 2014 beslutades att det ska vara möjligt att söka projektmedel från följande fyra EU-fonder: Landsbygdsfonden, Fiskefonden, Regionalfonden samt Socialfonden. Styrelsen, den s.k. LAG-gruppen (Lokal Aktions Grupp), består av representanter från privat, offentlig och ideell sektor i respektive kommun. LAG-gruppen beslutar om vilka projekt som ska beviljas projektmedel.

Leader är som sagt en metod för lokalt samarbete och ger då möjlighet att ansöka om de medel som LAG beslutar om. Dessa medel kan användas för planering och genomförande av åtgärder när det gäller t.ex. förbättring av lokala nät av ridstigar/vägar, informationsinsatser m.m. Det finns flera exempel på sådan tillämpning i landet, inte minst från Skåne.

Benämningen ”Leader-projekt” används när denna form av finansiering föreslås i avsnitt 4.

3.1.2 Projektstöd 2014-2020 i Landsbygdsprogrammet

I landsbygdsprogrammet finns stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation samt för turistinformation. Närmare information om stödet finns, förutom i landsbygdsprogrammet, i Förordning om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder (SFS 2015:406, 6 kap 13-14 §§) och i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2015:35, 62-64 §§). Se vidare under länken <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/stod/foretagsochprojektstodilandsbygdsprogrammet/investeringar/rekreationochturism.4.6ae223614dda2c3dbc45449.html>

Möjligheten att erhålla sådant projektstöd för anläggande av rid-/körvägar bör närmare undersökas.

Benämningen ”Projektstöd Land” används när denna form av finansiering föreslås i avsnitt 4.

3.1.3 LONA-bidrag (Statligt bidrag till Lokal Naturvård)

Syftet med den lokala naturvårdssatsningen (LONA) är att främja kommunernas och andra lokala aktörers naturvårdsarbete. I detta inkluderas åtgärder för friluftslivet. Det finns exempel i landet på ridvägar som anlagts med medfinansiering från detta statsbidrag. Ett exempel är ”Ridslinga Ytterby-Veneröd 1” i Kungälv kommun. Det finns en slutrapport från projektet, som tidigare fanns att läsa på Kungälvs kommuns hemsida.

Ridstigarna på Lennartsnäshalvön har, som tidigare nämnts, markerats i terrängen som en del i ett större LONA-projekt, som Upplands-Bro kommun var huvudman för.

Kommunen kan ansöka om LONA-bidrag, men även intresseorganisationer kan anmäla projekt. Projekten genomförs antingen i kommunens egen regi eller av en lokal aktör som tecknat avtal med kommunen. Det är alltid kommunen som är ansvarig, från ansökan fram till slutrapportering. Projekttiden kan vara upp till fyra år. Ansökningstiden för bidrag för 2016 går ut 1 december 2015. Läs mer under länken <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Bidrag/Lokala-naturvardssatsningen/>

Benämningen ”LONA-bidrag” används när denna form av finansiering föreslås i avsnitt 4.

3.2 Kommunala medel och kommunens roll

3.2.1 Allmänt

Kommunens roll är i först hand att så långt som det är möjligt genom personella resurser medverka i arbetet genom att tillhandahålla mötesarena för inblandade intressenter.

Utöver det kan det komma eventuella politiska beslut om medel för finansiering, helt eller delvis, av åtgärder inom projektet. Detta går inte att garantera idag utan kräver särskilda politiska beslut i framtiden, till exempel vid budgetarbeten. Eventuella pengar, som avsätts till projektet, ska användas kostnadseffektivt och så att största möjliga nytta uppnås. Det innebär att anvisade pengar

- ska så långt möjligt växlas upp genom att utgöra *medfinansiering/bidrag* (medfinansiering i LONA-projekt, Leader-projekt, projektstöd för landsbygdsutveckling etcetera),
- ska användas till av kommunen *prioriterade åtgärder i strategin* samt

- i första hand riktas till de geografiska områden i kommunen ***där det finns ett lokalt engagemang och uttalad vilja att genomföra dessa åtgärder.***

Kommunen anser sig ha en viktig roll i arbetet genom att kommunen kan

- ***ordna mötesarena*** för dialog/diskussion med inblandade intressenter
- ***bidra med finansiering***, som nämnts ovan
- ***ge administrativt stöd*** (kartmaterial, stöd vid ansökan om Leadermedel och projektstöd i Landsbygdsprogrammet, stöd vid tecknande av nyttjanderättsavtal etc.) samt
- ***erbjuda koordinerande roll/nyckelroll*** (bl.a. i planeringen av föreslagen ridled/slinga/körväg).

3.2.2 Kommunens roll på privatägd mark

Kommunen bör endast i undantagsfall ta delar av kostnadsansvaret på privatägd mark. Detta kräver även särskilt politiskt beslut.

Där kommunen är beredd att ”satsa” måste det finnas ett uttalat intresse från såväl berörda ryttare och stall som markägare att ta en aktiv och drivande roll i såväl planering som genomförande och drift.

Kommunen anser dock att det är ett angeläget allmänt intresse att få fram säkra och attraktiva ridleder för alla dem som inte har egen mark att rida på och eftersom ridningen och hästnäringen är av stor omfattning i kommunen. Det är en anledning till att kommunen avsatt 1 600 000 kronor till projektet.

3.2.3 Kommunens roll på sin egen mark

Kommunen bör vara huvudman för investeringar som görs på mark som kommunen äger. Det handlar t.ex. om att iordningställa ridleder/slingor i kommunägda naturreservat, där det finns ett uttalat behov och förutsatt att åtgärden är förenlig med syftet för reservatet. Även här krävs särskilt beslut kring finansiering av åtgärder.

4 Åtgärder

4.1 Allmänt

Fyra kategorier av åtgärder föreslås för att nå visionen och målen.

- Förbättra lokala rid- och körstigar/vägar vid behov (avsnitt 4.2).
- Iordningställa ridleder/slingor/körväg i området vid Örnässjön (avsnitt 4.3).
- Iordningsställa ridleder/slingor/körväg som binder samman lokala rid- och körstigar/vägar (avsnitt 4.4).
- Informera, utbilda och skylta (avsnitt 4.5).

För respektive åtgärdskategori anges följande förslag:

- **Vad** (åtgärd) som bör göras
- **Vem** som är ansvarig
- **Finansiering** vissa använda benämningar nedan, se avsnitt 3.1.
- **Prioritering** till grund för kommunens arbetsinsatser och ekonomiska resurser, som anvisas för projektet. Prioriteringen anges i en skala från 1-3, där 1 är högsta prioritet. När åtgärden inte kan prioriteras från kommunens sida anges ingen siffra. För kommunens del förutsätter ett genomförande beslut om särskilda resurser.

4.2 Förbättra lokala rid-och körstigar/vägar

Om det finns behov av att förbättra lokala ridstigar/körvägar så är det en fråga primärt för ansvariga stall och berörda markägare. Nedan ges förslag på hur detta arbete kan organiseras och finansieras.

Åtgärd	Ansvarig	Finansiering	Prio 1-3
Inventering av befintliga lokala ridstigar/nät inom närområdet till respektive gård/stall samt markera på karta.	Ansvariga för stallen i samråd med berörda markägare	Privat/ideellt arbete	
Identifiera eventuella markkonflikter	”-”-	”-”-	
Skriv en åtgärdslista för att ridstigen/nätet ska fungera (säkert och hållbart)	”-”-	”-”-	
Allokera resurser till åtgärderna	”-”-	Sök Leader-projekt, Projektstöd Land	

Åtgärd	Ansvarig	Finansiering	Prio 1-3
Skriv vid behov nyttjanderättsavtal (LRF-mall kan användas som underlag) Ersättning till markägare för intrång, alternativt arrende.	-”-	Ev. Projektstöd Land	
Genomför åtgärder inkl. uppdatera vid behov kartan med aktuella ridstigar/vägar/körvägar	-”-	Sök Leader-projekt, Projektstöd Land	
Ta fram en verktygslåda som ”hjälpreda” till grund för arbetet	Kommunen	Kommunen genom extra personal, totalt 40h	3

4.3 Iordningställa ridleder/slingor/körväg i området vid Örnässjön

Ridleder/slingor jämte en körväg behövs för att undanröja konflikter med annat friluftsliv i området. Om förslaget att bilda naturreservat fullföljs så föreslås att kommunen blir huvudman och ansvarig för att anlägga de ridleder/slingor och körväg, som behövs. Kommunen äger dessutom södra delen av området.

Åtgärd	Ansvarig	Finansiering	Prio 1-3
Översiktlig planering av ridleder/slingor/körväg från närbelägna stall/ridhus fullföljs inom ramen för arbetet med skötselplanen för det förslagna naturreservatet.	Kommunen efter samråd med berörda stall och markägare	Kommunen i naturreservatet. LONA-bidrag beviljat för skötselplanarbetet.	1
Detaljplanera och kostnadsberäkna åtgärder.	Kommunen i egenskap av förvaltare för reservatet, förutsatt att reservatet genomförs	Kommunen. Ryms inom avsatta 1 600 000 kr. Sök LONA-bidrag	1
Åtgärderna handlas upp och utförs. Ridleder/slingor/körvägar redovisas på informationstavlorna för reservatet.	-”-	-”-	1
Skötsel och underhåll. Kostnaderna uppskattas i skötselplanarbetet.	-”-	Kommunen Driftpengar	1
Hästnäringens och ridningens behov ska också beaktas i det planprogram som kommunen tar fram för Örnäsområdet	Kommunen i samråd med berörda		1

4.4 Iordningställa ridleder/slingor/körväg som binder samman lokala rid- och körstigar/vägar

I kartläggningen har uttryckts önskemål från några håll om att få möjlighet att kunna rida till Svensk Galopps anläggning, belägen på Önsta Gård väster om Bro. Det finns vägtunnlar under E18 norr om Önsta Gård och under järnvägen söder om området men längre väster ut. Huruvida dessa skulle kunna nyttjas för en framtida ridled/körväg till och från Svensk Galopps anläggning får utredas vidare inom ramen för det fortsatta arbetet.

Kartläggningen visar att i delar av kommunen saknas ridstigar, som är tillgängliga för ryttare på stall som inte har egen mark att rida på. Det gäller främst i områdena Håtuna, Håbo-Tibble-Tjusta och Kungsängen-Bro. Här finns ett stort behov av att få till stånd ridleder/slingor och eventuell körväg. Att iordningställa en ridled/slinga i dessa områden bör därför prioriteras, under förutsättning att hästsektorn visar ett stort engagemang och en stark drivkraft i ett sådant projekt. Arbetet delas in i etapper.

Som framhållits tidigare så kräver medfinansiering/bidrag från kommunen särskilt beslut i varje enskilt fall.

Åtgärd	Ansvarig	Finansiering	Prio 1-3
Ett förslag till sträckning för en ridled/slinga och eventuell körväg tas fram i första hand för de områden som uttalat behov och önskan av detta. Det gäller främst områdena Håtuna, Håbo-Tibble-Tjusta samt Kungsängen-Bro. För att begränsa intrånget för markägare samt minimera kostnaden för intrång och anläggande ska man försöka använda befintliga skogsbilvägar och andra brukningsvägar så långt möjligt.	Kommunen inbjuder till dialogmöte i berört område. En projektgrupp med representanter för stallen och markägarna tillsätts för resp. etapp i avvaktan på inrättande av ridstigsförening. Kommunen kan ta en koordinerande roll om projektgruppen önskar det.	Ansök om Leader-projekt, LONA-bidrag eller Projektstöd Land, kommunala medel som medfinansiering/bidrag. Ideellt arbete för stallen och markägarrepresentanterna	1
Ridstigsförening inrättas för den region som vill arbeta med en ridled/ridslinga. Finns redan på Lennartsnäshalvön och i Kungsängen-Bro	Stallen i respektive geografiskt område	Medlemsavgifter	
Detaljplanera och kostnadsberäkna åtgärder	Projektgruppen i samråd med kommunen	Sök Leader-projekt, LONA-bidrag eller Projektstöd Land.	1
Skriva nyttjanderättsavtal. Ersättning till markägare för intrång. Ev. arrenden.	Ridstigsföreningen Kommunen behjälplig	Ansök om bidrag från kommunen. Ev. Projektstöd Land	1

Åtgärd	Ansvarig	Finansiering	Prio 1-3
Genomföra åtgärder genom i första hand markägarna/stallen/ lokala entreprenörer	Ridstigsföreningen	Ansök om Leader-projekt, LONA-bidrag eller Projektstöd Land, bidrag från kommunen Ideellt arbete	1
Årlig tillsyn, skötsel och underhåll genom i första hand markägarna/stallen/lokala entreprenörer	Ridstigsföreningen	Medlemsavgifter Ansök om bidrag från kommunen	1

4.5 Informera, utbilda och skylta

Det finns ett stort behov av att informera om vad allemansrätten innebär och vilka skyldigheter som följer av denna rätt. Det är också viktigt att de ridstigar/leder, som ridstigsprojektet satsar pengar på, är tydligt markerade och skyltade i terrängen. De bör också redovisas på kartor som kan anslås i stallen och finnas med på stallens hemsidor. Kommunens hemsida bör också användas för detta.

Åtgärd	Ansvarig	Finansiering	Prio 1-3
Information och utbildning om allemansrätt/skyldighet			
Allmänt info/utbildningsmaterial om ridning och allemansrätt ställs samman. Hänvisa till bra hemsidor som finns på Naturvårdverket och LRF	Kommunen	Kommunen genom extra personal, totalt 40h	2
Anslå information i alla stall. Sprid foldrar om ridning och allemansrätt Lägg in information på stallens eventuella hemsida.	Stallet/ridklubben	Stallet/ridklubben	
Ordna utbildning i allemansrätt/skyldighet för ryttare.	”-”	”-”	
Kartor som visar ridleder/körvägar			
När turist- och fritidskartan uppdateras kompletteras den också med anvisade ridleder/körvägar	Kommunen	Kommunen	1
Detaljkartor tas fram för de lokala rid- och körvägarna	Ridstigsföreningen Kommunen kan vara behjälplig i mån av tid.	Ridstigsföreningen Kommunen (inom befintlig tjänst)	3

Åtgärd	Ansvarig	Finansiering	Prio 1-3
Skyltning			
Ta fram rutin för vad som gäller för skyltning.	Kommunen	Kommunen (inom befintlig tjänst)	3
Genomför skyltning I naturreservat	Ridstigsföreningen Utsedd reservatsförvaltare Kommunen i kommunalt bildade naturreservat	Sök Leader-projekt, LONA-projekt Projektstöd Land Kommunen Driftpengar	1

5 Kostnader

5.1 Allmänt

Inledningsvis i detta avsnitt redovisas några exempel på kostnader från tre genomförda projekt. De ger signaler om vilka kostnader som kan uppstå vid anläggande av ridleder.

Inom ramen för denna utredning har det inte varit möjligt att bedöma kostnaden för de förslag till åtgärder som tas upp i strategin. Först när planeringen kommer igång av föreslagna åtgärder kan kostnadens storlek bedömas. Däremot redovisas nedan de olika slag av kostnader som kommer att bli aktuella.

5.2 Kostnader för att anlägga/ställa i ordning ridled

5.2.1 Erfarenheter från tre exempel

Kostnaden för **anläggandet** av en gångväg mellan Hällkana friluftsgård i Lejondals naturreservat och Kungsängens Golfklubb uppgick till drygt **725 kr/löpmeter** (år 2012). Detta är ingen ridväg, men kostnaden torde i princip vara densamma vid anläggande av en ridväg. Gångvägen, som många även cyklar på, fick en bredd på 1,5-2 meter. Schaktning krävdes. Markduk, grus och stenmjöl lades hela vägen. Dessutom placerades trummor vid några diken. Totalkostnaden uppgick till ca 435 000 kr för ca 600 meter. Arbetet utfördes av entreprenör på uppdrag av kommunen. Åtgärden ingick som en del i ett större naturvårdsprojekt som fick statligt bidrag, s.k. LONA-bidrag, vilket innebar att del av kostnaden finansierades med detta statsbidrag.

I det med statligt LONA-bidrag genomförda ridstigsprojektet ”Ridslinga Ytterby-Veneröd etapp 1” i Kungälv kommun, som hänvisas till i detta dokument var kostnaden enligt redovisad SLUTRAPPORT (februari 2011) av projektet följande: Totalkostnaden uppgick till 904 000 kr för byggande av 2,8 km ridväg och grusning av 0,9 km anslutningar. Också här användes markduk och man la ner trummor där diken och bäckar passerades. Här blev kostnaden väsentligt lägre med i snitt **311 kronor per meter byggd ridväg**. Här utfördes arbetet i huvudsak av lokala aktörer (privatpersoner). Kungälv kommun har bidragit med tryckning och plastning av kartor och ridvägsskyltar samt fakturahantering, granskning och goda råd till en kostnad av drygt 30 000 kronor.

I det av kommunen till 100 procent finansierade ridstigsprojektet i Lerums kommun uppges kostnaden vara **800 kr per löpmeter**(2,5 meter bred) **byggd ridväg**.

Slutsatsen av dessa tre projekt är att kostnaden per löpmeter **anlagd** ridväg i Lerums kommun är klart dyrast för kommunen, eftersom kommunen är huvudman och betalar hela kostnaden. Det billigaste projektet för kommunen

är LONA-exemplet från Kungälv kommun, där kommunen bekostar endast begränsade delar i projektet.

5.2.2 Diskussion kring kostnaderna att anlägga ridled/körväg

Hur stor kostnaden blir för att anlägga/ställa i ordning en ridled/körväg är helt beroende av om det finns brukningsvägar som kan nyttjas, markens beskaffenhet, hur stort användartrycket förväntas bli, hur stor del som måste anläggas etc. Denna kostnad kan bedömas först när det finns ett förslag till sträckning.

5.2.3 Kostnader för ersättning till markägare för intrång

Därutöver tillkommer eventuella kostnader för ersättning till markägare för det intrång som ridleden/körvägen medför. Den ersättning, som kan bli aktuell i det enskilda fallet, måste förhandlas fram och baseras på en värdering av intrångets omfattning. Utgångspunkten i värderingen är i vilken omfattning ridleden innebär ”avsevärt försvårande av pågående markanvändning” och ”tar i anspråk mark”. Syftet måste därför vara att så långt möjligt använda skogsbilvägar och andra brukningsvägar och att i undantagsfall, när sådana alternativ saknas, anlägga ridväg eller märka upp ridstig.

I exemplet Vellinge i Skåne betalades 8 000 kr/ha + moms för intrånget på åkermark, vilket beräknades motsvara normalintäkten för spannmål för ett normalår. Men det finns också andra lösningar som kan komma i fråga när det gäller jordbruksmark, som t.ex. att markägaren arrenderar ut en remsa jordbruksmark, som kan nyttjas för ridning. Men det är helt omöjligt att nu göra en bedömning av denna kostnad eftersom underlag för bedömningen tas fram först i samband med planeringen av ledens sträckning.

5.3 Kostnader för drift och skötsel

Drift och skötsel omfattar tillsyn, städning, mockning, röjning av sly, översyn och vid behov uppsättning av nya skyltar och komplettering av ledmarkering, förstärkning av underlaget med grus, bark etc. Hur ofta dessa åtgärder måste utföras beror på vilken mark leden är dragen och hur intensivt ridleden/körvägen används. Kostnaden för detta får bedömas i samband med planeringen av respektive ridled/slinga.

Lennartsnäshalvöns Ridstigsförening tog inom ramen för LONA-projektet fram en skötselplan med uppskattad kostnad för den årliga skötseln av de 35 km markerade ridstigarna. Kostnaden bedömdes till närmare 140 000 kr per år (år 2008), vilket i så fall blir 4 kronor per löpmeter. Enligt uppgift har ridstigarna inte skötts enligt uppgjord skötselplan.

5.4 Slutsats

Kostnaden för att iordningställa ridleder/slingor och eventuell körväg i prioriterade områden, för att ersätta vissa markägare samt för årlig drift och underhåll får bedömas i samband med planeringen.

6 Finansiering

6.1 Bidrag till investering

Upplands-Bro kommun beslutade att under år 2014 avsätta 800 000 kronor till ridstigsprojektet. De medel, som inte förbrukades under 2014, har flyttats över till kommande budgetår. Kommunen har i sin ”Verksamhetsplan 2016 med budget för år 2016 med inriktning för 2017-2018” beslutat om ytterligare 800 000 till ridstigar. Av verksamhetsplanen (sid. 45) anges följande: ”Arbete pågår med projektet och under året kommer kontoret se hur det kan vara lämpligt/möjligt att gå vidare i projektet under nästa år”.

Strategins förslag till finansiering innebär att kommunens medel till projektet kan användas som bidrag/medfinansiering vid genomförande av åtgärder, förutsatt att åtgärderna har hög prioritet enligt strategin.

Möjligheterna att få statliga bidrag eller EU-bidrag (LONA-projekt, Leader-projekt, Projektstöd som föreslås i Landsbygdsprogrammet för 2015-2020) bör alltid undersökas i samband med planeringen av åtgärderna.

Möjligheterna att hitta medfinansiering hos näringslivet bör också undersökas. De markägare och stall som bedöms få en nytta i sin verksamhet av de åtgärder, som planeras inom ramen för detta projekt, bör på något sätt också medverka i finansieringen, t.ex. genom att avstå från intrångsersättning.

Finansieringsfrågan får sålunda utredas vidare inom ramen för planeringen av respektive åtgärd.

6.2 Bidrag till drift och underhåll

Utgångspunkten är att berörd ridstigsförening föreslås bli ansvarig för skötsel och underhåll av de ridleder/slingor och eventuella körvägar som anläggs på privatägd mark. På samma sätt som staten kan ge bidrag till skötsel av enskilda vägar föreslås här att kommunen ska kunna ge bidrag till driften, förutsatt att sådana medel finns avsatta i budgeten. Ansvarig ridstigsförening föreslås få ansöka om sådana medel. Hur stort bidrag som kan sökas får utredas vidare.

En annan möjlighet som bör närmare undersökas är att nyttja en del av de ungdomar, som är garanterade s.k. feriejobb under sommarlovet. Under år 2015 skulle över 400 ungdomar placeras ut bland lokala arbetsgivare. Kommunen utgör en av dessa arbetsgivare och tidigare somrar har ungdomarna arbetat med att röja sly etc. Eventuellt skulle en ridstigsförening kunna använda denna ”resurs” i skötseln. Men det förutsätter att föreningen kan anvisa en handledare/projektledare som kan ansvara för ungdomarna ”på fältet”.

7 Organisation och tidplan

7.1 Organisation

7.1.1 Inrättande av ridstigsföreningar

Ryttarna, stallen och berörda markägare har en nyckelroll i genomförandet av de åtgärder som tas upp i strategin. Deras engagemang blir avgörande för i vilken omfattning åtgärder kan genomföras och vilka resultat som uppnås. Ett sätt att samordna deras intressen och engagemang är att inrätta ridstigsföreningar eller motsvarande. Det finns redan två sådana ridstigsföreningar i Upplands-Bro kommun. Lennartsnäshalvöns ridstigsförening som bildades år 2002 och Upplands-Bro Rid- och Körvägsförening (UBRKF), som bildades 2013.

Fördelarna med att bilda ridstigsföreningar är bl.a. följande:

- Ridstigsföreningen utgör en *juridisk person*, som kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter som t.ex. att ingå avtal.
- Ridstigsföreningen kan *samordna ryttarna och stallens behov, önskemål* och *synpunkter*.
- Ridstigsföreningen kan utgöra *kontaktyta* mot kommunen och andra myndigheter och intressenter i planering och genomförande av strategin.
- Ridstigsföreningens *samlade kompetens* tas till vara i planering och genomförande.

Av den anledningen föreslås i denna strategi att ridstigsföreningar eller motsvarande inrättas i de delar av kommunen där man vill få till stånd ett förbättrat ridledssystem.

7.1.2 Kommunen har en nyckelroll

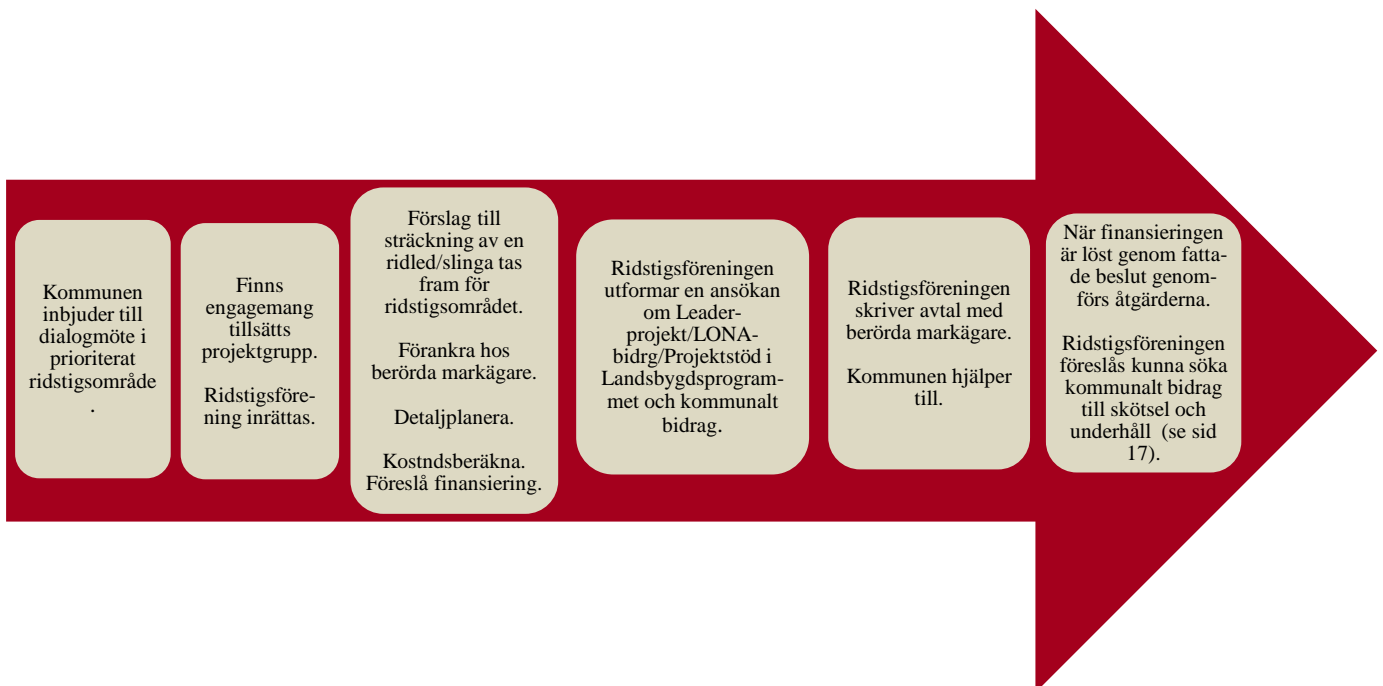
Kommunen har också, som framgår av strategin, en nyckelroll i delar av arbetet. Därför föreslås att kommunen anlitar en extra resurs, som får i uppdrag att vara berörd ridstigsförening eller motsvarande behjälplig i planering av de ridleder/slingor som är prioriterade, i upprättande av ansökan om statliga och kommunala bidrag och vid förhandling med berörd markägare och avtalstecknande. Denna resurs kan också nyttjas för genomförande av andra åtgärder, där kommunen utpekats som ansvarig enligt strategin. Detta förutsätter dock att det finns politiskt beslut om medel till projektet.

Den arbetsgrupp och styrgrupp som tillsatts för framtagandet av strategin upplöses när strategin har förankrats.

7.1.3 Exempel på flödesschema för att skapa en ridled/slinga

I kapitel 4 redovisas fyra olika kategorier av åtgärder. En av dessa gäller att ”iordningställa ridleder/slingor/körväg som binder samman lokala rid- och körstigar /vägar”. Här visas översiktligt den process, som föreslås i strategin för att åstadkomma detta på privatägd mark.

Ambitionen är att processerna ska leda fram till resultat, som alla involverade upplever som framgångsrika, där ”alla känner sig som vinnare”.

7.2 Tidplan för genomförandet av åtgärder i strategin

När visionen och strategin är förankrad kan arbetet påbörjas med att planera och genomföra åtgärder.

Det är svårt att nu föreslå en tidplan för genomförandet av de åtgärder, som i strategin prioriteras för kommunens insatser. Svårigheten handlar i grunden om att vi för närvarande inte vet i vilken omfattning ryttarna, stallen och markägarna vill engagera sig i arbetet med att få fram ridleder/slingor. Som tidigare framhållits blir deras engagemang och drivkraft avgörande för vilken omfattning detta projekt kan få. Tidplanen är också beroende av hur snabbt finansieringsfrågan löses för respektive åtgärd.

Vad gäller kommunens budgetprocess så tas finansieringsbeslut årligen i kommunens budgetarbete. Underlag och förslag behöver vara klara under

sommaren innan årsskiftet för att frågan ska hinna hanteras i kommunens budgetprocess för kommande budgetår.

Övriga frågor som rör ridning och hästhållning i Upplands-Bro kommun

Allmänt

I denna PM redovisas de synpunkter och förslag som rör ridning och hästhållning och som presenterats i samband med det nu aktuella projektet rid- och körvägar i kommunen. Förslagen ligger utanför det egentliga rid- och körvägsprojektet. För att de inte ska falla i glömska har projektets styrgrupp valt att redovisa dem separat på detta sätt. Eftersom arbete pågår med en fördjupad översiktsplan för landsbygden kan några av förslagen vara av intresse i det sammanhanget.

Sammanställning av övriga synpunkter och förslag

I projektet rid- och körvägar har kommunen delats in i sju geografiska delområden/kommundelar: Stäksön, Lennartsnäshalvön, Kungsängen-Bro, Ådö-Låssahalvön, Väster Bro mellan E18 och järnvägen, Håbo-Tibble-Tjusta och Håtuna. I tabellen nedan redovisas för respektive kommundel de ”övriga synpunkter” och förslag som kommit fram i projektet.

Kommundel Gård/stall	Övriga synpunkter – möjligheter att utveckla kommunen till hästkommun också för ridning och körning i terräng
Lennartsnäshalvön Lennartsnäs Gård	Att utveckla en vision kring hästnäringen i kommunen är bra och utan tvekan är ridedsfrågan viktig att reda ut, men det finns många fler aspekter som bör belysas. Inte minst de företagsmässiga aspekterna. Den stora utmaningen för många stall är att uppnå tillräcklig avkastning. Därför ser man gärna att även de rena näringslivfrågorna belyses i projektet. Hur kan häst- och ryttarintresset utvecklas i kommunen? Kan Upplands-Bro bli navet i ett regionalt hästnäringsskolor? Vad krävs för att nå dit? Vilka vinster? Kanske kan Upplands-Bro bli värd för en ”hästnäringsskola”?
Stall Lennartsnäs	Möjligheten att rida till Svensk Galopp, där tävlingar, veterinärklinik m.m. kommer att finnas.

Kommundel Gård/Stall	Övriga synpunkter – möjligheter att utveckla kommunen till hästkommun
Fortsättning: Aspviks Gård	Det är positivt att kommunen är beredd att satsa tid, energi och pengar på att göra Upplands-Bro till en hästkommun. Däremot tycker vi att det finns många andra insatser som kan ha större effekt i detta hänseende än sammanlänkning av ridstigarna. Som exempel kan nämnas att bygga nya kontorsutrymmen nära Svensk Galopps nya etablering i Bro som kan locka hit fler företagare inom hästnäringen, anordnande av större evenemang med inriktning på hästsport och hästnäring som kan sätta Upplands-Bro på kartan nationellt, och inventering av möjligheterna att nyttja hästgödseln inom kommunen till biobränsleproduktion vilket kan ge såväl ekonomiska som miljömässiga fördelar.
Kungsängen-Bro Lejondals Gård	Tycker det är trevligt att kommunen uppmärksammar och arbetar med ämnet ”hästkommun”.
Husby Gård	Har tankar kring ett rehabcenter nu när Svensk Galopp kommer, även träningar på deras bana.
Upplands-Bro Ryttarförening (UBRF)	För ridskolans del önskas tillgång till mer mark nära anläggningen. Drömmen vore att hästarna kan gå ute även i slutet av vårterminen och början av höstterminen. Detta för att leva ett så naturligt hästliv som möjligt. Vidare önskas tillgång till mer mark att rida varierat på, t.ex. gräsytor att galoppa på, bygga lite naturhinder m.m.
Upplands-Bro Rid- och Körvägsförening (UBRKF)	En anläggning med hinderbana och rundbana, där utbildning/träning/tävling av körning med häst och vagn möjliggörs. Detta som utveckling av ridskolan UBRFs nuvarande kuskutbildning, idag den enda i Stockholms län. Denna anläggning skulle användas även för ridträning/tävling för ridskola och privathästar, islandshästdiscipliner och galopphestträning.
Ådö-Låssahalvön Lilla Ekeby	Vi saknar ridhus på Ådö-Låssahalvön. Finns behov av det.
Håbo-Tibble-Tjusta Önsta Gård	Tror på att utvecklingen mot en ”hästkommun” skulle bli lönsamt och positivt, framför allt nu när Svensk galopp hamnar i Bro. Hoppas även att den anläggningen blir en attraktiv anläggning för flera grenar inom hästsporten såsom hoppning, fälttävlan, dressyr, western och islandshästtävlingar.
Tjustastallet	Varför inte ha vision Islandshäst VM 2019 till Upplands-Bro? (Det är vartannat år VM och vartannat år NM). Det har aldrig varit i Stockholmsområdet p.g.a. banbrist. För det behövs en s.k. rundbana men det skulle definitivt få plats inom galoppområdet utan problem.

Befintliga anläggningar och verksamheter i kommunen

Det finns omfattande verksamheter i kommunen som rör ridning och hästhållning. Se listan nedan.

- Svensk galopp flyttar sin verksamhet under 2015 från Täby galopp till Önsta gård väster om Bro. Här byggs nu en anläggning för galopp och med stora möjligheter även för annan verksamhet.
- Flera stora anläggningar med ridhus och utebanor finns. Dressyr, hoppning, fättävlan, polo, uteritter och turridding med islandshästar.
- Ett stort antal stall med inackorderingsverksamhet.
- Flera ridskolor där barn/ungdomar/vuxna kan umgås med hästar och lära sig både sköta och rida.
- Travsportanläggningar och välrenommerat travstuteri.
- Ett hästsportvaruhus med sortiment för olika hästsportdiscipliner och med försäljning av hästfoder har etablerats norr om Bro.
- Lokala nät av ridstigar finns i anslutning till stallen och ridanläggningarna. Rid- och körvägsprojektet fokuserar på de problem och möjligheter som lyfts fram inom det projektet.
- I brist på nötkreaturs- och fårbesättningar blir hästen ett allt viktigare djurslag för att hålla betesmarkerna öppna, vilket är en förutsättning för att bevara den annars så hotade biologiska mångfalden.

Övergripande vision för rid- och hästverksamheten får utredas separat

På informations- och dialogmötet den 2 september 2014 i rid- och körvägsprojektet berördes även det pågående arbetet med en fördjupad översiktplan för landsbygden. En av deltagarna på mötet uttryckte att "Upplands-Bro kommun är hästkommunen i Stockholms län".

Huruvida Upplands-Bro kommun vill lansera sig som "*hästkommunen i Stockholms län*" får utredas separat. Det torde dock finnas en stor potential för det. Ska kommunen marknadsföras som hästkommunen i länet så förutsätter det att det finns ett uttalat intresse från framför allt hästnäringens sida men också från kommunen. Om intresset finns krävs en rad åtgärder som rör bl.a. marknadsföring, behov av att etablera någon form av forum/arena för samverkan och samordning och planering för att behålla/ förbättra goda förutsättningar för ridning och hästnäring.

Kommunledningen bör ta ställning till om en särskild utredning ska tillsättas som analyserar förutsättningarna för och möjligheter till att lansera Upplands-Bro som "hästkommunen i Stockholms län" och som föreslår vilka åtgärder som i så fall krävs. Representanter från ridverksamheten och hästnäringen förutsätts bli inbjudna att delta i en sådan utredning.

Övrigt

Kommunens visionsarbete för utvecklingen av kommunen

Med hänsyn till att verksamheten kring ridning och hästnäring är omfattande i kommunen så förtjänar dessa verksamheter/näringsar att tas upp i det visionsarbete som pågår för utvecklingen av kommunen.

Tillgodose hästnäringens och ridningens behov i planeringen

Det är angeläget att både gynna hästen som landskapsvårdare och tillgodose hästnäringens och ridningens behov av mark i den fysiska planeringen. Dessa intressen beaktas lämpligen inom ramen för det pågående arbetet med den fördjupade översiktsplanen för landsbygden, i samband med planering av tätortsutbyggnad, gång- och cykelvägar, planering av naturreservat etc.

Information och marknadsföring

Det är viktigt att kommunen utåt i olika sammanhang, bl.a. på kommunens egen hemsida, informerar om den omfattande verksamhet som bedrivs inom kommunen beträffande ridning och hästnäring. Bra information och marknadsföring kan förväntas bidra till positiv utveckling samt ökad inflyttning till kommunen.